

Lakkegata 3 / 0187 Oslo

T: 22 04 49 70

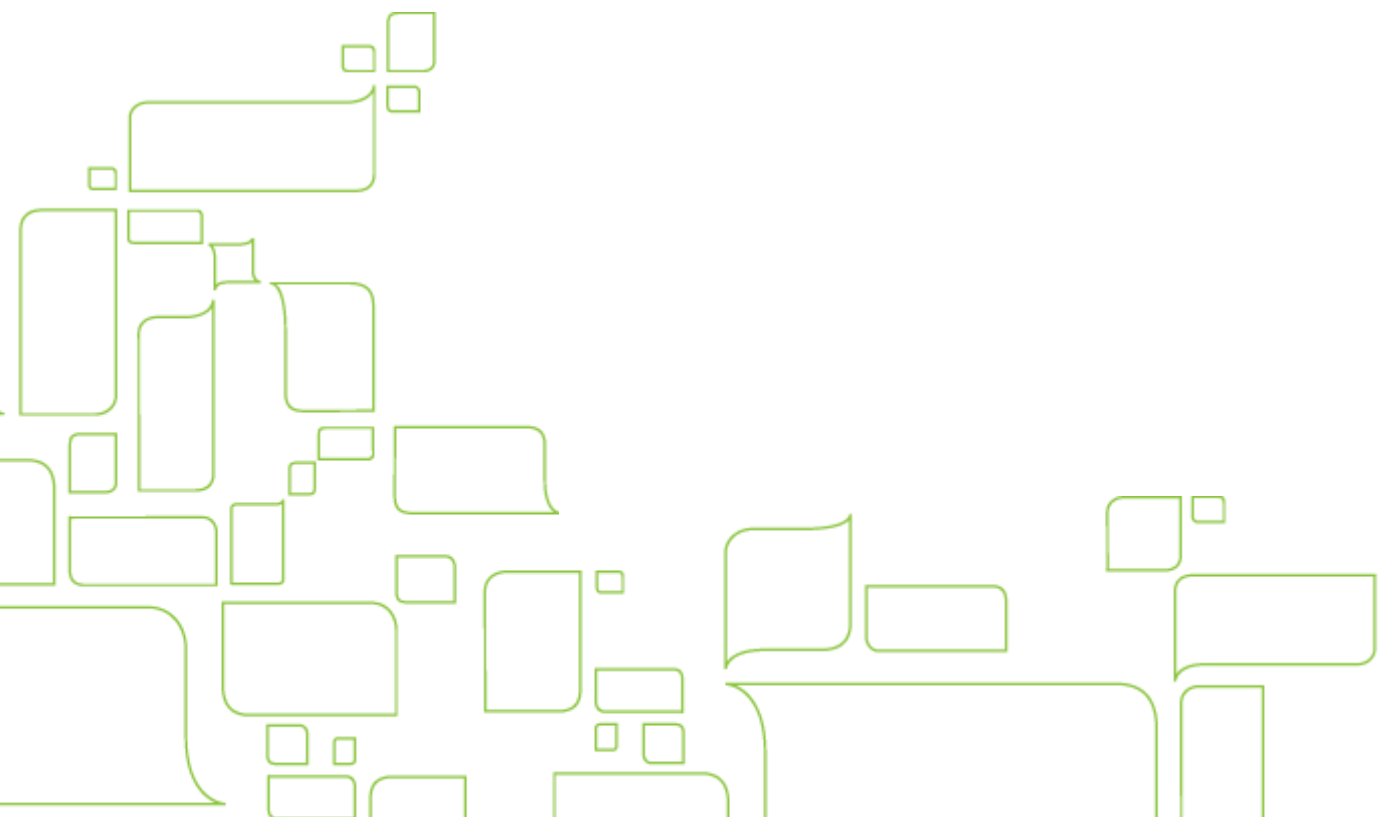
F: 22 04 49 89

E: nso@student.no

Norsk studentorganisasjon W: www.student.no

Norsk studentorganisasjons prinsippprogram 2010 - 2013

Vedtatt på Stiftelsesmøtet 2010

Innholdsfortegnelse

1	ORGANISERING AV HØYERE UTDANNING	5
1.1	Statens ansvar.....	5
1.2	Institusjonens ansvar.....	5
1.3	Institusjonens styring og ledelse	5
1.4	Dimensjonering og arbeidsdeling.....	5
1.5	Private tilbydere	7
1.6	NOKUT og kvalitetsutvikling.....	7
2	STUDENTENES ROLLE	7
2.1	Studentmedvirkning.....	7
2.2	Studentenes rolle.....	8
3	UTDANNINGSKVALITET.....	8
3.1	Informasjon til studenter	8
3.2	Forkunnskaper og opptakskrav.....	8
3.3	Skjev rekruttering.....	9
3.4	Tilrettelegging av studieløp	9
3.5	Lærefrihet for studenter.....	9
3.6	Veiledning av studenter.....	9
3.7	Skikkethetsvurdering	9
3.8	Praksis	10
3.9	Læremidler.....	10
3.10	Eksamens- og undervisningsformer	10
3.11	Bachelorgraden som en selvstendig grad	10
3.12	Språk.....	11
4	FORSKNING OG UTDANNING.....	11
4.1	Forskningsbasert utdanning og studentaktiv forskning	11
4.2	Akademisk frihet, redelighet og etikk	11
4.3	Ansettelsesforhold i academia	12
4.4	Likestilling i academia	12
4.5	Formidling	12
4.6	Innovasjon og nyskapning.....	12
5	FINANSIERING AV HØYERE UTDANNING.....	13
5.1	Finansiering av utdanningsinstitusjonene.....	13
5.2	Finansiering av forskning, publisering og formidling	13
5.3	Eierskap og større investeringer	14

6	STUDENTVELFERD OG LÆRINGSMILJØ	14
6.1	Studentøkonomi	14
6.2	Studentsamskipnadene.....	15
6.3	Vertskommunenes ansvar	15
6.4	Helsetilbud	15
6.5	Læringsmiljø	16
6.6	Fysisk tilrettelegging.....	16
6.7	Studentkultur.....	16
7	INTERNASJONALT.....	16
7.1	Studentmedvirkning.....	16
7.2	Utdanningspolitiske samarbeid og strategier.....	17
7.3	Globale utfordringer.....	17
7.4	Lik rett til utdanning	17
7.5	Utdanning på tvers av landegrenser	18
7.6	Solidaritet	18
7.7	Mobilitet.....	18
7.8	Institusjonenes ansvar.....	19
7.9	Ansvar for internasjonale studenter i Norge	19

Høyere utdanning skal komme samfunnet og individet til gode. Det er et grunnleggende krav at alle skal ha samme mulighet til å ta høyere utdanning. Det innebærer at utdanning skal være gratis, at det må finnes gode økonomiske støtteordninger til livsopphold og et godt velferdstilbud. For å sikre lik rett til utdanning, skal utdanning være et offentlig ansvar.

God utdanningskvalitet er en rettighet for alle studenter. Høyere utdanning skal være forskningsbasert, og institusjonene skal drive kontinuerlig faglig utviklingsarbeid. Utdanningen skal både bidra til en spesifikk faglig kompetanse og til dannelsen til den enkelte student. Både utdanningsinstitusjonene og vitenskaplig ansatte har rett til akademisk frihet. Alle studenter har en grunnleggende rett til lærefrihet.

Studenter skal ha rett til å organisere seg, påvirke sin egen utdanning og delta i demokratiet både ved sin utdanningsinstitusjon, nasjonalt og internasjonalt.

1 ORGANISERING AV HØYERE UTDANNING

Det er et offentlig ansvar å sikre lik rett til utdanning, først og fremst gjennom å tilrettelegge for et helhetlig, tilgjengelig og gratis høyere utdanningssystem. Det er en styrke for samfunnet at mennesker med forskjellig bakgrunn og forutsetninger tar høyere utdanning og er en del av akademien. Det kreves et kontinuerlig arbeid på alle nivåer for å sikre at retten til utdanning er lik for alle, og at underrepresenterte grupper stimuleres til å delta i høyere utdanning. Alle former for negativ diskriminering er uakseptabelt.

1.1 Statens ansvar

Statlig ansvar for utdanning skal sikre et helhetlig utdanningstilbud av høy kvalitet basert på nasjonale og internasjonale kompetansebehov, fremfor utdanning tilbudt basert på ideologi, snevre sektorinteresser eller kortsiktig økonomisk vinning.

Staten skal ha det overordnede ansvaret for finansiering av høyere utdanning. Finansieringen av høyere utdanning skal bidra til stabilitet for utdanningsinstitusjonene, handlingsrom til egne strategiske satsninger, fleksibilitet til å tilpasse seg samfunnets behov, sikre akademisk frihet og sørge for lik rett til utdanning.

Det må være sammenheng mellom systemene som brukes for å organisere, kvalitetssikre og finansiere høyere utdanning, og disse systemene skal ha som mål å fremme kvalitet og tilgang til høyere utdanning.

1.2 Institusjonens ansvar

Utdanningsinstitusjonene har ansvar for å bidra til å utvikle Norge som kunnskapsnasjon. Norsk høyere utdanning skal kombinere høy kvalitet og stor bredde og gi studentene den kompetansen de trenger for å dekke både individets og samfunnets behov.

Institusjonene skal stimulere til åpen dialog med omgivelsene som en del av sitt formidlingsmandat, og være en pådriver for samfunnsengasjement blant studenter og ansatte. For å styrke sin egen utdannings- og forskningsvirksomhet, skal institusjonene aktivt søke samarbeid med relevante parter i samfunnet, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

Livslang læring er et viktig bidrag til et stadig mer kunnskapsbasert samfunn. Institusjonene må sørge for at studenter, uavhengig av alder, sosial bakgrunn og fysiske forutsetninger, har mulighet til å tilegne seg kunnskap både gjennom ordinær utdanning og etter- og videreutdanning av høy kvalitet.

1.3 Institusjonens styring og ledelse

Institusjonene skal gjennom demokratiske prosesser, der studentene skal ha en reell påvirkningsmulighet, selv velge styringsform og ledelsesstruktur på alle nivå.

1.4 Dimensjonering og arbeidsdeling

Staten har det overordnede ansvaret for å sikre et høyere utdanningsnivå som ivaretar samfunnets kunnskaps- og kompetansebehov, samtidig som det skal være fremsynt og bidra til faglig utvikling og akademisk dannelse. Den skal også sikre en hensiktsmessig arbeidsdeling mellom utdanningsinstitusjonene, og forskningsbasert utdanning av høy kvalitet

Vedtatt på Stiftelsesmøtet 2010

skal være institusjonenes viktigste oppgave. Utdanning og forskning er gjensidig avhengig av hverandre, og det må finnes intensiver og ordninger som stimulerer til fremragende utdanning så vel som forskning.

Det må utvikles en nasjonal strategi som ivaretar fremtidens kompetansebehov, samtidig som dette ikke skal gå på bekostning av institusjonenes akademiske og institusjonelle autonomi. Dette kan oppnås ved at staten tar et overordnet, helhetlig ansvar for å sikre en hensiktsmessig dimensjonering, men lar institusjonene selv ha alt av faglig ansvar. Unntaket her er enkelte profesjonsstudier som må reguleres av rammeplaner for å sikre en nasjonal standard. Små og smale fagmiljøer må også inngå i denne strategien, for å sikre et utdanningstilbud med faglig bredde og en bevaring av viktig kunnskap.

Det er viktig å opprettholde utdanningsløp i hele landet for å bidra til kunnskapsutvikling i samfunnet og mulighet for høyere utdanning for flest mulig. Det er likevel viktig at hensynet til god utdanning av høy kvalitet skal gå foran å bevare studiesteder som selvstendige utdanningsinstitusjoner. Man bør i større grad enn i dag ta hensyn til lokale og regionale kunnskapbehov når man bestemmer hvilke utdanninger som skal tilbys i ulike deler av landet. Desentraliserte studietilbud og nettstudier skal underlegges de samme krav til kvalitetssikring som ordinære studietilbud.

Institusjonskategoriene som i dag eksisterer sikrer et verdifullt mangfold av utdanninger, og utfører hver sin rolle i samfunnet. Dersom en prosess med sikte på bytte av institusjonskategori eller fusjonering settes i gang, skal dette skje på bakgrunn av et ønske om å videreutvikle eksisterende utdanning og forskning, og komme fra institusjonene selv. Uavhengig av kategori, er det viktig at hver utdanningsinstitusjon utvikler sitt særpreg og konsentrerer seg om de fagmiljø og utdanninger den er best på. Institusjonene må styrke sitt faglige fokus og profil, og finne sin rolle i det norske utdanningssystemet sett under ett. En slik prosess må alltid forankres godt blant studenter og ansatte gjennom inkluderende prosesser. Det er dessuten helt sentralt at disse prosessene ikke fører til en uheldig forskyvning av ressurser mot utvikling av nye master- og doktorgradsprogram som går på bekostning av allerede etablerte utdanninger, særlig på bachelornivå.

Det må stilles ulike krav til forskningsforankring i de ulike institusjonskategoriene. Eventuelt bytte av kategori skal være basert på klare kvalitetskriterier og kun være et faglig, ikke et politisk eller markedsmessig spørsmål. Motivasjonen må heller ikke være et misforstått ønske om statusøkning. Størrelse, bredde og stabilitet på fag- og forskningsmiljø samt de ansattes kompetanse skal være styrende ved vurdering av institusjonskategori. Studentantall må ikke tillegges betydning i denne vurderingen. En endring i institusjonskategori skal bidra til utvikling av eksisterende fagmiljø på alle nivå. Akkreditering skal gjøres av et faglig uavhengig organ. Akkrediteringskravene må være under stadig vurdering og revidering, for å sikre at de er rettfærdige og stiller de rette kravene for å kunne kvalifisere til et institusjonsbytte.

Det er behov for et faglig mangfold på de høyere utdanningsinstitusjonene i Norge. Dette sikrer reell valgfrihet for studentene og sikrer at fagenes egenart ivaretas. Man sikrer også et kunnskapsmangfold som er verdifullt i seg selv. Det er et mål med klar arbeidsdeling mel-

lom institusjonene, da dette vil stimulere til samarbeid og kvalitetsutvikling heller enn økt konkurranse.

Det enkelte fagmiljø er avhengig av eksterne impulser og samarbeid. Det skal legges godt til rette for tverrinstitusjonelle samarbeid, nettverksmodeller og tilsvarende, der det gir et bedre læringsutbytte for studentene. Dette må forankres godt i fagmiljøene.

1.5 Private tilbydere

Private tilbydere av høyere utdanning skal underordnes samme krav til kvalitetssikring og rapportering som de statlige. Private tilbydere skal være et supplement til det offentlige, men de skal ikke være det eneste alternativet innen et fagområde. Utdanning er ikke en vare, og private utdanningstilbud skal ikke være motivert ut i fra profitt hensyn. Statlig tilskudd til og frikjøp av studieplasser, samt lånekasseakkreditering, skal kun være mulig for institusjoner som ikke tar utbytte av driften.

1.6 NOKUT og kvalitetsutvikling

Utdanningsinstitusjonene har et ansvar for kontinuerlig kvalitetsutvikling. Institusjonenes utdanningskvalitet skal evalueres av et faglig uavhengig organ, basert på vurderinger gjort av uavhengige sakkyndige komiteer. Krav til utdanningskvalitet og kvalitetssikring skal fastsettes i forskrift, og utdanningsinstitusjoner som ikke tilfredsstiller disse kravene skal miste retten til å tilby studiet. Det uavhengige organet skal evaluere både utdanningsinstitusjoner og enkeltutdanninger for å bidra til en kvalitetsutvikling i sektoren. Studenter skal være representert på alle nivå i dette organet.

Kvalitetssikringsystemene må være ubyråkratiske og tilpasset institusjonenes egenart. Det skal være rutiner for å iverksette tiltak der det avdekkes kvalitetssvikt og andre avvik. Institusjonene skal involvere studentene i kvalitetsarbeidet, og alle iverksatte tiltak skal formidles til studentene.

Viktige prinsipper i kvalitetsutvikling er kontinuitet og etterprøvnbarhet, og det er derfor viktig at kvalitetssikringsarbeid rapporteres og er tilgjengelig for studentene.

2 STUDENTENES ROLLE

2.1 Studentmedvirkning

Studentmedvirkning skal sikre studentene rett til innflytelse på egen studiesituasjon. Institusjonene har ansvaret for å sikre et aktivt studentdemokrati gjennom utstrakt tilrettelegging. Strukturen av en slik organisering skal bestemmes av studentene selv. Institusjonene skal være pålagt å legitimere disse demokratiene gjennom samarbeid og økonomisk og organisatorisk støtte. Det er institusjonenes ansvar å sikre de ansattes kunnskap om og forståelse for studentdemokratiets rolle, funksjon og arbeid.

For å sikre studentene en reell påvirkningsmulighet skal studentene ha krav på minst 20 % representasjon i alle formelle og uformelle organ som påvirker studentenes hverdag.

Det er et offentlig ansvar at det finnes reell studentmedvirkning på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Vertskommuner har et særlig ansvar for studentene som bor i kommunen og det bør derfor opprettes formelle møteplasser mellom studenttillitsvalgte, kommuneadministrasjon og folkevalgte i den respektive kommune. Lokale studentdemokrati skal være høringsinstans for planer og omfattende vedtak i kommuner og fylkeskommuner som kan påvirke studenters hverdag.

2.2 Studentenes rolle

Høyere utdanning skal være utfordrende og stille krav til studentene. Studentene skal oppfordres til refleksjon, diskusjon og deltakelse i det faglige utviklingsarbeidet. Den enkelte student har rett til å delta aktivt i utarbeidelsen av fagplaner, studieplaner og læringsmål for hvert enkelt fag og andre prosesser som påvirker utdanningen.

3 UTDANNINGSKVALITET

Norsk høyere utdanning skal preges av høy kvalitet og et bredt studietilbud. Samtidig som man sikrer opprettholdelse og videreføring av etablerte fagområder, må utdanningssektoren være tilpassningsdyktig overfor nye behov i samfunnet. For å sikre en kontinuerlig forbedringsprosess er det viktig at sektoren har ambisiøse målsetninger og stimuleres til nytenkning. Utdanningskvalitet skal måles ved studentenes læringsutbytte og oppnådd kompetanse. Læringsmål for studieprogram og emner skal ta utgangspunkt i nasjonale rammer og kommuniseres til studentene.

3.1 Informasjon til studenter

Studenter har rett på god informasjon om studier, både i forkant av og under studieløpet. Studenter skal enkelt få kunnskap om ulike tilnærminger til fag eller ulik spisskompetanse ved ulike institusjoner. Dette innebærer at informasjon om studietilbud, fagtilbud, læringsmål, oppbygning av de ulike studier, utvekslingsavtaler, rådgivere, veiledere og de vitenskapelige ansattes kompetanse, spesielle faglige satsinger, og publikasjoner skal være lett tilgjengelig for studentene. Det er en uheldig utvikling av utdanningsinstitusjonene bruker mer ressurser på reklame på bekostning av innholdsfylt informasjon til studenter.

3.2 Forkunnskaper og opptakskrav

Generell studiekompetanse skal som hovedregel være utgangspunkt for opptak til norsk høyere utdanning. Nasjonale myndigheter kan i særlige tilfeller fastsette relevante karakter-, fag- og opptakskrav. Generell studiekompetanse skal kunne erstattes av realkompetanse, og det skal eksistere alternative opptaksveier, med tilrettelagte studieløp, for søkere som har fagbrev/svennebrev.

Alternative studieløp som sikrer muligheter i høyere utdanning for studenter med annen bakgrunn enn generell studiekompetanse, må være kvalitetssikret ut fra samme krav som institusjonens øvrige studietilbud.

3.3 Skjev rekruttering

Alle skal ha lik rett til utdanning uavhengig av sosial bakgrunn, kjønn, etnisitet eller geografi. Rekruttering til høyere utdanning skal være preget av sosial mobilitet, og hindre at sosiale forskjeller reproduseres. For å motvirke at visse fagfelt gjennom undervisning, studieprofil eller tradisjon bidrar til svært skjev rekruttering eller virker ekskluderende for grupper av studenter må lærestedene utarbeide klare strategier for inkluderende fagmiljø. Institusjonene skal kartlegge hva som bidrar til eventuelle skjevheter og sette inn tiltak for å motvirke disse. Det er viktig at studentene inkluderes i dette kartleggingsarbeidet.

3.4 Tilrettelegging av studieløp

Studenter med særskilte behov har rett til tilrettelagt studieløp. Denne tilretteleggingen skal ikke føre til lavere læringsutbytte eller utdanningskvalitet.

Det er et mål at utdanningsinstitusjonene sikrer studentene en reell mulighet til å bytte eller ta deler av utdanningen ved en annen utdanningsinstitusjon i løpet av studiet.

Avkorting av studiet skal være en mulighet for studenter med relevant realkompetanse. Dokumentasjonen av realkompetanse må i alle sammenhenger underlegges strenge krav, slik at den faglige kompetansen etter endt utdanning ikke blir svekket.

3.5 Lærefrihet for studenter

Lærefrihet for studenter innebærer en rett til å stille spørsmål, bidra i faglig diskusjon, samarbeide med fagmiljøet ved valg av pensum, obligatoriske aktiviteter, fagsammensetning og undervisningsform. Lærefrihet innebærer også en rett til å medvirke i valg av teoretisk og metodisk ramme for fag og studier, og til å selv sette opp pensum for fag på høyere nivå. Studenter skal ha tilgang til et bredt spekter av faglitteratur, hvor verken fagtradisjoner eller forelesers pensumvalg begrenser studenters lærefrihet. Lærestedene har en plikt til å tilrettelegge for studentenes lærefrihet og anerkjenne deres eierskap til egne resultater. Obligatoriske oppgaver og oppmøte skal kun brukes der kunnskapen ikke kan opparbeides på annen måte, eller der hvor slikt arbeide inngår som en del av den faglige vurderingen og teller inn på sluttvurderingen av studentens kompetanse i emnet.

3.6 Veiledning av studenter

For å sikre faglig utvikling er det viktig at studentene får oppfølging gjennom hele studieløpet. Veiledning skal gjøre studenten i stand til å gjennomføre utdanningen på en god måte. Institusjonene skal sikre at studentene får den veiledningen de har krav på.

Det skjeve maktforholdet mellom student og veileder kan føre til misbruk av dette forholdet. Institusjonene har plikt til å ha varslingssystemer som er gjort kjent for studenter og ansatte, og forebygge kritikkverdige forhold. Prosesser for å rydde opp i slike situasjoner må ivareta studentenes rettssikkerhet.

3.7 Skikkethetsvurdering

For relevante utdanninger skal skikkethetsvurdering reguleres i forskrift. Studentens skikkethet skal vurderes kontinuerlig i løpet av utdanningen. Vurderingen skal ta hensyn til både

faglige og personlige forutsetninger for å utøve yrket man utdannes til. Alle involverte parter har ansvar for å melde fra ved tvil om skikkethet. Det må sørges for god og utfyllende informasjon om sikkerhetsvurdering ved studiestart, samt kontinuerlig gjennom studietiden. Institusjonene skal legge til rette for at instituttene kan drive en god vurderingsprosess av studentenes sikkerhet.

3.8 Praksis

Det skal legges til rette for at alle studenter i løpet av studietiden får mulighet til å få praksis innenfor sitt fagfelt, der det er relevant. Utdanningsinstitusjonene har det overordnede ansvaret for praksis innenfor de fagområder der dette er en del av utdanningen. Praksis skal gjennomføres og planlegges i tett samarbeid mellom fagansvarlig, praksisfelt og studentene. Studentene skal i praksisperioden følges opp av en veileder med oppdatert og relevant fagkunnskap. Praksis som er en del av utdanningen skal underlegges like stor grad av kvalitetssikring som resten av studiet. Utdanningsinstitusjonene har ansvar for å ivareta studentenes rettsikkerhet under praksisperioden, og særlig i evalueringsprosessen. Pålagt praksis skal ikke føre til merutgifter for studentene.

3.9 Læremidler

Læremidler skal bygge opp under god utdanningskvalitet og bidra til studentenes kritiske refleksjon over utdanningens innhold. Pensum skal bidra til å formidle det fremste innen relevant forskning. Tilrettelagte læremidler skal være tilgjengelig for studenter som har behov for det. Pålagte læremidler skal være finansiert av utdanningen, og skal ikke medføre kostnader for studentene.

3.10 Eksamens- og undervisningsformer

Undervisningsformen skal legge grunnlaget for et godt læringsutbytte, og må tilpasses det enkelte fag. Undervisningen skal legge opp til deltagelse og diskusjon fra studentene. Lærestedene skal tilstrebe en kombinasjon av ulike undervisningsformer også innenfor enkelt-emner. Det bør tilrettelegges for en utstrakt bruk av studentassistentordninger ved utdanningsinstitusjonene. Studentene skal gjennom studietiden få testet sine kunnskaper innenfor et relevant spekter av eksamensformer som tar hensyn til fagets egenart og fremtidig arbeidssituasjon.

Uavhengig av eksamensform skal det tilstrebes objektivitet i vurderingen. Vurderingen skal skje på et rettfærdig og etterprøvbart grunnlag som gir studentene reell klagemulighet. Studentene skal ved ønske, alltid motta begrunnelse på karakteren. Denne muligheten bør synliggjøres.

3.11 Bachelorgraden som en selvstendig grad

Det er en forutsetning for vårt todelte utdanningssystem at alle Bachelor- og Mastergrader oppfattes som relevante og selvstendige grader, både i institusjonene og samfunnet for øvrig. Bachelorprogrammets selvstendige nytte både faglig og arbeidslivsmessig i norsk høyere utdanning må vernes om og utvides, og en styring av Bachelorgraden er en nødvendighet for dette.

3.12 Språk

Norsk språk skal også i fremtiden brukes i norsk høyere utdanning, og det skal tilstrebes at pensum og undervisning på lavere grad gis på norsk. Studenter skal kunne bruke sin egen målform i alle oppgaver.

Norske universiteter og høyskoler har et særskilt ansvar for opprettholdelse og utvikling av norske språk i begge målformer. Undervisningsspråk skal som hovedregel være norsk, og avvik fra dette skal kunne begrunnes og forsvares i det enkelte tilfellet. Begge målformer skal være representert med minst 25 % i alt skriftlig materiale. Studenter skal ha rett på eksamen i sin målform.

4 FORSKNING OG UTDANNING

Forskningsbasert utdanning er viktig for at studentene selv skal kunne være en premissleverandør for god utøvelse og kontinuerlig utvikling av sitt fagfelt.

Forsknings- og utviklingsarbeid (FoU-arbeid) er avgjørende for utviklingen av samfunnet og akademien. FoU-arbeid må sikres gode rammevilkår og gjenspeile samfunnets behov. Høy utdanningskvalitet og høy kvalitet på forsknings- og utviklingsarbeid er gjensidig avhengig av hverandre.

4.1 Forskningsbasert utdanning og studentaktiv forskning

Det å videreutvikle fagfelt og stadig søke ny kunnskap er avgjørende både for utviklingen av en kunnskapsnasjon og enkeltindividet. Studentene skal derfor sikres innsikt i og kunnskap om eget fagfelt, relevant forsknings- og utviklingsarbeid og utviklingen av disse. Det må stilles ulike krav til forskningsforankring på lavere og høyere grad.

Studentaktiv forskning er et viktig virkemiddel for å gi studentene den nødvendige innsikt i forsknings- og utviklingsarbeid. Studenter skal inkluderes i FoU-arbeid allerede på bachelornivå, da dette vil kunne stimulere til videre studier, faglig utvikling også etter endt utdanning, og rekruttere til en forskerkarriere.

Offentlige myndigheter må støtte opp om forskningsbasert utdanning, blant annet gjennom insentiver for økt forskningsaktivitet, kompetanseheving og rekruttering til forskning. Vitenskapelig ansatte i undervisningsstillinger skal ha formell pedagogisk kompetanse. For å sikre høy utdanningskvalitet må institusjonens forskere være tilknyttet undervisningsmiljøet.

Det må settes av tilstrekkelige ressurser til FoU-arbeid, og det er viktig at strategisk forskning og strategier for oppbygging av internasjonale toppforskingsmiljøer ikke går på bekostning av den frie grunnforskningen, institusjonenes samfunnsmandat og faglige bredde.

4.2 Akademisk frihet, redelighet og etikk

Akademisk frihet er et prinsipp som skal gjelde for både studenter, stipendiater, vitenskapelig ansatte og institusjoner.

Akademisk frihet forutsetter akademisk redelighet. Akademisk redelighet sikres gjennom formidling av tydelige etiske forskningsprinsipper. Dette skal også skje gjennom studier og

forskerutdanningene. Uavhengige nemnder skal drive kontroll der det oppstår tvil om forskerens redelighet.

4.3 Ansettelsesforhold i akademia

Forskerrekruttering må være basert på høye kompetansekrav. Gode ansettelsesforhold er vesentlig for realisering av akademisk frihet. Midlertidige ansettelser skal som hovedregel kun benyttes der ansettelsene er en kombinasjon av utdanning og arbeid som gir grunnlag for å søke fast vitenskapelig stilling.

Akademia skal være en trygg og forutsigbar arbeidsplass, uten at dette gjør arbeidstakervernet så sterkt at det hindrer institusjonene i å ta strategiske faglige valg. Rekrutteringspolitikken skal tillate kombinasjon av et familieliv og en akademisk karriere. Institusjonene har et ansvar for å sikre nulltoleranse for diskriminering i ansettelsesprosedyrer. Vitenskapelige stillinger skal besettes gjennom åpne, brede utlysingsprosesser. Begge kjønn skal være representert i ansettelseskomiteer.

Ved oppbygning av fagmiljø skal bredde og erfaring blant de vitenskapelig ansatte vektlegges. Stipendiater skal ikke stå sentralt i en slik oppbygning.

4.4 Likestilling i akademia

Likestilling i akademia innebærer at alle grupper i befolkningen stiller likt, og får de samme rettighetene og mulighetene for ansettelse i vitenskapelige stillinger på bakgrunn av sine kvalifikasjoner og sin kompetanse.

Institusjonene skal fremme reell likestilling basert på et bredt likestillingsbegrep. Institusjonene har ansvar for å kartlegge årsakene til eventuelle skjevheter i rekrutteringen til vitenskapelige stillinger, og på bakgrunn av dette gjennomføre tiltak som gjør stillingene attraktive og tilgjengelige for alle grupper i befolkningen.

4.5 Formidling

Akademia skal bidra til kunnskaps- og kompetanseutvikling i samfunnet. For å sikre at hele samfunnet får tilgang til den kunnskapen som blir utviklet på institusjonene skal det fokuseres på formidling gjennom åpne og tilgjengelige kanaler. Publisering i åpne kanaler støtter opp under det akademiske ideal om åpen vitenskapelig diskusjon og bred spredning av forskningsresultater.

Det er viktig at eierskapsrettigheter til kunnskap ikke går på bekostning av formidlingsaspektet, og at disse rettighetene er basert på hensyn til det frie akademia og offentlig tilgang, samt at de er av begrenset varighet.

4.6 Innovasjon og nyskaping

Høyere utdanning skal satse på innovasjon og nyskaping gjennom studieløp hvor dette er aktuelt.

Utdanningsinstitusjonene skal knytte studiene nærmere opp mot eksterne miljø og ressurser, og legge til rette for nytenkning og tverrfaglig samarbeid.

5 FINANSIERING AV HØYERE UTDANNING

Investering i høyere utdanning er en investering i fremtiden som skal sikre kompetent arbeidskraft til privat og offentlig sektor, kunnskapsutvikling i samfunnet og bidra til økt kunnskap og dannelse for den enkelte student.

5.1 Finansiering av utdanningsinstitusjonene

Staten har det overordnede ansvaret for finansiering av høyere utdanning. Denne finansieringen skal bestå av en basisbevilgning og en mindre, resultatbasert komponent.

Basisbevilgningen skal sikre stabilitet og forutsigbarhet for institusjonene, og må være betraktelig større enn den resultatbaserte komponenten. Basiskomponenten skal være rettferdig fordelt etter klare nasjonale kriterier og gi institusjonene anledning til å tilby tildelte studieplasser med høy utdanningskvalitet og opprettholde et nøkternt nivå på drift og forskningsaktivitet uten ekstern finansiering. Det er et statlig ansvar å gi institusjonene et finansiert grunnlag som gir handlingsrom og mulighet til å oppfylle sitt samfunnsmandat uten å være avhengig av ekstern finansiering eller øremerkede midler.

Den resultatbaserte komponenten skal være et insentiv til at utdanningsinstitusjonene tilrettelegger for utdanning som gir studentene et godt læringsutbytte, høy utdanningskvalitet og bidrar til at studenter fullfører på normert tid. Størrelsen på komponenten må derimot ikke bidra til at institusjonens økonomiske situasjon settes under press, da en konsekvens kan være senking av faglige krav eller faglige innsnevring for å sikre studiepoengproduksjon.

For at alle høyere utdanningsinstitusjoner skal gis lik mulighet til å sikre kvalitet i sitt forsknings- og utdanningstilbud må disse også behandles likt økonomisk. Nye utdanningsinstitusjoner må finansieres på de samme prinsippene som de allerede etablerte institusjonene.

Finansiering av høyere utdanning må stimulere til økt grad av samarbeid mellom institusjonene.

5.2 Finansiering av forskning, publisering og formidling

Staten skal ha det overordnede ansvaret for finansiering av forskning, for å sikre bredde og kvalitet i forskningen, institusjonell autonomi og akademisk frihet. Ekstern finansiering skal være et supplement til den statlige finansieringen, men må ikke gå på bekostning av forskningens uavhengighet.

Finansieringsmodellen skal legge til rette for at vitenskapelig materiale blir publisert slik at forskningen blir gjort tilgjengelig for hele samfunnet. Der resultatkomponenten er avhengig av publisering i lite tilgjengelige kanaler skal staten stimulere til formidling også gjennom andre kanaler.

Forskningspublisering og formidling skal sikre samfunnets behov for innsikt i den kunnskap og viten som utdanningsinstitusjonene akkumulerer, og fagmiljøene må få økonomiske rammer som stimulerer til dette arbeidet. Det må finnes virkemidler som stimulerer institusjonene til utadrettet virksomhet. Finansieringssystemet skal ikke favorisere forskning fremfor undervisning, fagartikler fremfor lærebøker og annen formidlingsvirksom-

het. Finansieringssystemet skal heller ikke føre til at visse typer FoU-arbeid innenfor enkelte felt og fag blir favorisert fremfor andre typer FoU-arbeid..

5.3 Eierskap og større investeringer

Uavhengig av om institusjonene eier sine egne bygninger eller ikke, er det viktig å sikre gode og stabile forhold knyttet til infrastruktur. Tilgangen på areal må reflektere de behov institusjonen har for å kunne utføre sitt oppdrag på en god måte. Institusjonene må ha systemer som sikrer studenter og ansatte gode arealer med tanke på lærings- og arbeidsmiljø.

Staten må ta ansvar for større investeringer i infrastruktur og bygningsmasse som sikrer sektoren gode og forutsigbare rammer. Det må være en langsiktig plan for investeringene som gir forutsigbarhet i utvikling av sektoren.

6 STUDENTVELFERD OG LÆRINGSMILJØ

6.1 Studentøkonomi

Det er et offentlig ansvar å sikre gode ordninger for adgang til høyere utdanning uavhengig av egen, partners eller foresattes økonomi og sosial bakgrunn. Gratis utdanning, studiestøtte gjennom Statens Lånekasse for utdanning og studentrabatter er viktige virkemidler.

Det skal være mulig å studere på heltid uten å måtte finne seg et betalt arbeid i tillegg. Gratis utdanning er et viktig prinsipp for å kunne realisere heltidsstudenten. Kombinasjon av studier og jobb kan gi en nyttig kompetanse, men dette må være basert på et ønske fra studentens side, heller enn tvunget frem av en vanskelig økonomisk situasjon.

Det skal kun gis studiestøtte for akkrediterte utdanninger. Stipendandelen skal være høyere enn låneandelen ved tildeling av studiestøtte, og studiestøtten må være tilstrekkelig til å dekke et normalt livsopphold gjennom hele studieåret. Stipendet skal bidra til å redusere de samlede kostnadene ved å studere. Studiestøtten må følge normal lønnsstigning i samfunnet. Studenter skal ikke lide økonomisk tap som følge av langvarig sykdom eller skade i løpet av utdanningen.

Stipendandelen skal være knyttet til studieprogresjon. Lånekassen må ha egne ordninger for studenter med spesielle behov. Studenter skal ikke miste stipend dersom de får redusert progresjon på grunn av særskilte årsaker. Renten på studielån skal ikke løpe under studietiden.

Studielånsrenten skal følge markedsrenten med en forsinkelse.

Lavinntektsgrupper skal kunne få avskrevet hele eller deler av sitt studielån ved varig lavinntekt.

Høyere utdanning skal gi uttelling i form av pensjonspoeng.

Studenter med funksjonsnedsettelse skal ha en egen studiefinansieringsordning under Lånekassen som sikrer fleksibilitet og tar høyde for de utfordringer funksjonsnedsettelsen medfører.

Det skal finnes tilfredsstillende ordninger som sikrer studenter med barn et normalt livsopphold som heltidsstudenter.

Det skal være rabatter på tjenester innen blant annet helse, kultur og transport, til studenter uavhengig av alder og institusjonell tilknytning.

6.2 Studentsamskipnadene

Studentsamskipnadene skal være en studentstyrt hovedtilbyder av studentenes velferdstilbud. Alle akkrediterte høyere utdanningsinstitusjoner skal være tilknyttet en studentsamskipnad og bidra aktivt i utviklingen av velferdstilbudet.

Driften av studentsamskipnadene skal være økonomisk bærekraftig, og alt økonomisk overskudd skal gå tilbake til studentene. Institusjonene skal tilby fri stasjon til studentsamskipnadens virksomhet. Studentene som blir valgt til styrene i studentsamskipnadene skal få tilfredsstillende opplæring.

Velferdstilbudet til studentene skal avgjøres av den enkelte studentsamskipnad. Tjenester til andre enn studenter skal kun tilbys når det bidrar til at velferdstilbudet blir bedre for studentene.

Studentboliger og studentbarnehager er utdanningspolitiske virkemidler som bidrar til lik rett til utdanning, og skal derfor finansieres gjennom egne poster på statsbudsjettet. Studentbarnehagene skal tilby fleksible ordninger tilpasset studenthverdagen. Studentboliger skal være et rimelig tilbud, og skal være i et omfang som gir en dempende effekt på et presset privat boligmarked. Ved utbygging av nye studentboliger skal alle ha besøksstandard for funksjonsnedsatte, men bare en viss andel skal være tilpasset studenter med spesielle behov. Gjennom gjensidig samarbeid har staten et ansvar for bevilgninger, og vertskommunene har et ansvar for tilrettelegging av tomter og eiendommer, for å bygge flere nye og gode studentboligprosjekter.

6.3 Vertskommunenes ansvar

Vertskommunene har et ansvar for å legge til rette for utdanningsinstitusjonene og studentene, og inkludere dem i beslutningsprosesser. Tilrettelegging fra vertskommunene er viktig for å sikre gode velferdsordninger for studentene, og spesielt når det gjelder helsetilbud og studentboliger.

6.4 Helsetilbud

Det skal finnes nasjonale handlingsplaner for arbeid med studenthelse, både når det gjelder studentenes fysiske og psykiske helse, herunder tannhelse. Det må finnes støtteordninger og lavterskeltilbud som er tilpasset studentenes livssituasjon.

6.5 Læringsmiljø

Det er viktig med en sterk lovgivning relatert til studenters læringsmiljø. Studenter skal beskyttes på samme måte som arbeidstakere beskyttes av arbeidsmiljøloven. Lærestedene må ha klare strategier for å hindre og håndtere trakassering og andre kritikkverdige forhold.

Det fysiske læringsmiljøet må utvikles i samsvar med utviklingen av standarder for helse, miljø, sikkerhet og generell kvalitet ellers i samfunnet. Institusjonene har ansvaret for at studentene har et godt læringsmiljø, herunder tilgang til samlingspunkter til organisasjonsarbeid og sosiale aktiviteter. Utdanningsinstitusjonene, studentsamskipnadene og kommunene skal støtte opp under og legge til rette for studentfrivillighet.

6.6 Fysisk tilrettelegging

Norske høyere utdanningsinstitusjoner og undervisningen ved disse skal være tilgjengelig for alle, og uavhengig av funksjonsevne skal det være mulig å følge studier på tilnærmet ordinær måte og med normal progresjon. Dette innebærer at både bygninger, uteområder og IKT-systemer skal utformes etter prinsippet om universell utforming og at læremidler og læremåter må tilrettelegges for studenter med spesielle behov. Det skal finnes handlingsplaner som formulerer forpliktende konkrete krav til utdanningsinstitusjonenes universelle utforming.

6.7 Studentkultur

Studentforeningene er viktige arenaer for å fremme den frivillige studentkulturen. Det å delta på slike arenaer gir verdifull kompetanse utover akkurat det man studerer. Utdanningsinstitusjonene, studentsamskipnadene og kommunene skal støtte opp under og legge til rette for studentfrivillighet. For å sikre god tilrettelegging bør utdanningsinstitusjonene utarbeide strategier som definerer visjoner og mål for studentlivet.

7 INTERNASJONALT

Det internasjonale aspektet ved høyere utdanning blir stadig viktigere. Internasjonalisering av høyere utdanning skal bidra både til økt forståelse for en globalisert verden og til økt faglig utbytte for studenter og ansatte. Internasjonale avtaler legger sterke føringer for nasjonal utdanningspolitikk. Norge skal aktivt bidra i internasjonale prosesser som direkte eller indirekte påvirker norsk høyere utdanning, og norske utdanningsmyndigheter, studentorganisasjoner og andre aktører i norsk høyere utdanning skal ha en tett dialog om konsekvensene for sektoren før internasjonale avtaler inngås.

Studentsamarbeid på tvers av landegrenser er et viktig ledd i den internasjonale dimensjonen av høyere utdanning.

7.1 Studentmedvirkning

Studentorganisering er en grunnleggende rettighet for studenter, både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Studentorganisasjoner skal kunne påvirke i alle prosesser som angår studentene både nasjonalt og internasjonalt. Internasjonale utdanningspolitiske prosesser som ikke inkluderer studentene, er ikke legitime og skal ikke støttes av norske myndigheter.

Norske myndigheter har en plikt til å reagere i tilfeller der nasjonale myndigheter motarbeider organisering, forfølger tillitsvalgte og hindrer medvirkning blant studenter og akademikere.

7.2 Utdanningspolitiske samarbeid og strategier

Bologna-prosessen er en viktig samarbeidsarena i det internasjonale utdanningssystemet.

Studentene skal være en likeverdig part på alle nivå i prosessen, og norske myndigheter har et solidarisk ansvar for å sikre at dette gjelder i alle land.

Bologna-prosessen skal ikke brukes som et redskap for å bryte med gratisprinsippet eller øke nivået på skolepenger. Bologna-prosessen må behandles som en helhetlig utdanningspolitisk reform, og manglende implementering og selektiv gjennomføring av kun utvalgte fokusområder fra prosessen gir ikke høyere utdanning. Bologna-prosessen skal bidra til å skape et europeisk høyere utdanningsområde med vekt på offentlig ansvar for høyere utdanning, den sosiale dimensjonen, kvalitetssikring og mobilitet.

EU har tatt over en stadig større rolle i europeisk utdannings samarbeid. Flere av EUs strategier har et ensidig syn på utdanning og forskning som verktøy for økonomisk vekst, og representerer et instrumentelt syn på kunnskap, utdanning og forskning der bredde og fri grunnforskning kan bli skadelidende.

Utdanning skal være et nasjonalt offentlig ansvar og påleggende rettsutvikling i EU er ikke ønskelig. Utviklingen av høyere utdanning skal skje gjennom prosesser som sikrer studentene størst mulig innflytelse over egen studiehverdag.

7.3 Globale utfordringer

Tilgang og mulighet til å gjennomføre og fullføre høyere utdanning av høy kvalitet er en menneskerettighet og derfor et offentlig ansvar, som må sikres i hele verden og få sterkere vern i internasjonale konvensjoner. Høyere utdanning er et offentlig gode som kan lede til demokrati, utvikling og fred. Det er derfor viktig at prinsippet om gratis utdanning sikres internasjonalt, spesielt gjennom oppfølging av forpliktelse i FNs konvensjon for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

UNESCO skal ha den sentrale rollen i samarbeid om høyere utdanning globalt for å sikre en bred demokratisk og åpen utvikling av anbefalinger, strategier og internasjonale avtaler. Samtidig må det bygges opp studentrepresentasjon og organisering på globalt plan som ivaretar interessene for studenter i hele verden.

7.4 Lik rett til utdanning

Prinsippet om at alle skal ha tilgang på gratis høyere utdanning må også gjelde internasjonalt.

Det må finnes gode nasjonale finansieringsordninger for studenter for å oppnå reell lik rett til utdanning, også ved studieopphold i utlandet.

7.5 Utdanning på tvers av landegrensener

Utdanning og kunnskap skal være uavhengig av marked og økonomisk styring. Handel med utdanning skaper ikke bedre utdanningstilbud, og truer prinsippet om at utdanning skal være basert på samfunnets behov snarere enn økonomisk vinning. Utdanningstilbud og kunnskap må deles fritt og ikke reguleres og defineres på bakgrunn av sin attraktivitet på markedet.

Internasjonale og nasjonale rangeringer og klassifikasjonssystemer slik de er konstruert i dag er ikke en god nok kilde til informasjon om studiekvaliteten på utdanningsinstitusjoner. Det er likevel nødvendig å ha et bevisst forhold til rangeringsfunksjonen som markedsførings- og rekrutteringskanal som kan bidra til økte insentiver for kvalitetsfremmende tiltak på den enkelte institusjon. Det er derfor et mål å søke å bedre inkludere parametere som fremmer høy studiekvalitet i rangeringer.

Transnasjonale utdanningsinstitusjoner må følge nasjonal lovgivning og nasjonale retningslinjer for kvalitetssikring i landet der de er lokalisert. Nasjonale myndigheter skal ha mulighet til å reservere seg mot private utdanningsinstitusjoner som truer et gratis offentlig utdanningstilbud.

7.6 Solidaritet

Solidaritet er et viktig aspekt av den internasjonale dimensjonen i høyere utdanning, fordi utdanning spiller en avgjørende rolle i samfunnsutvikling, demokrati og frigjøring fra undertrykkelse. Solidaritetsarbeid bidrar til å ansvarliggjøre norske studenter til å jobbe mot et felles mål om demokrati og kunnskapsutvikling i hele verden. Det skal spesielt støttes opp om solidaritetsarbeid rettet mot studenter og akademikere.

7.7 Mobilitet

Inn- og utveksling av studenter bidrar til økt kvalitet i høyere utdanning gjennom utveksling og utvikling av kunnskap, ideer og kultur. Alle studenter skal derfor ha en reell mulighet til å ta hel- eller delgradsstudier i utlandet. Institusjonene må gis insentiver fra staten for å bidra til studentmobilitet. Ansatte i høyere utdanning skal ha mulighet til forsknings- eller undervisningsopphold i utlandet.

All utveksling skal ha som mål å øke deling av kunnskap, kompetanse og erfaringer mellom institusjonene, de enkelte studiene, individet og samfunnet for øvrig. Studenter og ansatte må få god informasjon om hvilket utbytte ulik utveksling skal gi. Faglige vurderinger skal ligge til grunn for utvekslingsavtaler.

Det skal finnes støtteordninger som muliggjør utenlandsopphold av kortere og lengre varighet, og alle utenlandsstudier som er godkjent av det norske kvalitetssikringsorganet skal kvalifisere til finansiering fra Lånekassen. Studenter skal ha mulighet til å få støtte til skolepengefinansiering fra Lånekassen, uten at utenlandske institusjoner får mulighet til å spekulere i denne ordningen.

7.8 Institusjonenes ansvar

Delgradsstudier i utlandet er viktig i mobilitetssatsningen. Dette forutsetter at institusjonene har gode strategier og en infrastruktur som integrerer delgradsstudiene i fagområdene og gradsstrukturene.

Institusjonene har et ansvar for å satse på inn- og utveksling gjennom å inngå et bredt spekter av utvekslingsavtaler. Avtalene må sikre kvalitet og faglig utbytte for studentene. Hver institusjon må tydeliggjøre hvordan kvalitet skal sikres og hvordan utvekslingsstudenter skal følges opp. Utvekslingsavtaler, internasjonale mastergrader, fellesgradsprogrammer og andre programmer må ha klare kompetansemål, lett tilgjengelig informasjon og holde høy kvalitet.

Det er nødvendig å ha et velfungerende og forutsigbart system for godkjenning av fag og utdanning tatt i utlandet. Studentene har krav på en forhåndsgodkjenning av studier i utlandet. Utdanning i utlandet bør tilsvare, men ikke nødvendigvis være identisk med, den norske for å gi grunnlag for godkjenning. Institusjonene har ansvar for studentene også når de er på utveksling, og må sørge for gode overganger, lik uttelling for fag tatt i utlandet og fag tatt på egen institusjon. Rammeplaner, regelverk og byråkrati skal ikke være til hinder for studentmobilitet.

Det må komme på plass en finansieringsordning for godkjenning av utdanninger som faller under flykningsprosedyren.

Gjennomført etter hensikten bidrar kvotestudentordningen til utvikling gjennom utdanning. Kvoteordningen skal derfor utvides og antall kvotestudenter økes. Kvotestudenter må sikres økonomisk sikkerhet og bolig ved ankomst.

Internasjonalisering av norsk høyere utdanning må være en sentral del av institusjonens internasjonale strategi. Det innebærer både internasjonalisering av pensum og kulturutveksling mellom norske og internasjonale studenter.

7.9 Ansvar for internasjonale studenter i Norge

Vertsinstitusjonene har et strategisk ansvar for å legge til rette, samt å arbeide for tilfredsstillende faglige og sosiale vilkår for de internasjonale studentene. Herunder har institusjonene et særskilt ansvar for mottak av internasjonale studenter.